

Alva Noë – Action in Perception

The Enactive Approach to Perception: An Introduction (str. 1-34)

Vnímání je aktivitou. Počítky (*sensations*) samy o sobě nejsou totožné s vnímáním (*perception*); vnímání totiž vyžaduje kromě samotných stimulů též praktické senzomotorické vědění či tělesné dovednosti. To neznamena, že vnímáme jen to, co využijeme ve své praxi. Noë spíše zdůrazňuje roli implicitního chápání vztahu našich počitků a tělesných pohybů. Jde o znalost toho, jak se počítky proměňují v závislosti na tělesných pohybech. Tato znalost teprve umožňuje vnímání, jež má nějaký smysl či obsah (*content*).

Základní idea enaktivismu

Noë ukazuje, že k tomu, abychom vnímali, je třeba, abychom rozuměli tomu, jak se k sobě má náš vlastní pohyb (motorika) a smyslové vjemy (pokud bychom se například domnívali, že při přiblížení naší hlavy ke sklenici vody se sklenice zvětšuje, nevnímali bychom stabilní svět, ale chaos).

Dva důsledky enaktivismu: 1) jen bytosti s určitým tělem mohou vnímat; 2) vnímání není procesem, který by se odehrával v mozku, nýbrž vyžaduje schopnosti celé bytosti

Zkušenostní slepota

Tento senzomotorický, enaktivní přístup dokládá Noë v úvodní kapitole zejména na příkladu zkušenostní slepoty (*experiential blindness*).

Běžná slepota	Zkušenostní slepota
Způsobená poškozením smyslového orgánu/mozku (např. šedý zákal)	Způsobená neschopností usouvztažnit počítky s vlastním pohybem či myšlením
Nemáme počítky (stimuly)	Máme počítky, ale bez obsahu, bez skutečného vidění

Zkušenostní slepota není způsobena abnormálními počítky (stimuly), ale neznalostí toho, jak spolu souvisí počítky a pohyby těla.

To dokládá experiment s obrácenými, invertovanými brýlemi. Ten dokazuje, že k vidění nestačí stimuly, že jde o praktické know-how.

3 fáze vyrovnávání s invertovaným viděním:

1. chaos (mj. kvůli ztrátě běžné znalosti vztahu mezi pohybem hlavy/očí a změnou počitků)
2. popření pravdivosti viděného (zrak a ostatní smysly si protiřečí)
3. obnovené ustavení korelace zraku a ostatních smyslů

Ne všechno vnímání je kvůli jednání

Noého přístup nevyvrací příklady, které předvádějí, že správné vnímání okolí nejde ruku v ruce se správnou motorikou. Jeho teorii by vyvrátil pouze důkaz, že je možné, aby někdo bez implicitní senzomotorické znalosti (či bez jakéhokoli pohybu) vnímal.

Jak se vztahujeme ke světu? Vnitřní model světa X přímý přístup ke světu

Enaktivismus ukazuje tradiční problémy jako pseudoproblémy: například, jak z projekce okolního světa na 2D sítnici vytvořit 3D model okolí?

Podle Noého vnímání není jako suma momentek; hraje v něm roli mnoho dalších věcí, než jen stimulace sítnice; například existence „optického proudu“ a to, že víme, jak se proměňuje v závislosti na našem pohybu (implicitně víme, že pokud obrátíme pohled doleva, střed stěny, který vidíme, se posune doprava X pokud se stěna pohybuje i bez toho, je někde problém – padá dům)

Vidění (a vnímání obecně) tedy není jen věcí sítnice a týlního laloku. V Noého pojetí navíc jsme jakožto tělesní vždy již ve světě, nevztahujeme se k němu primárně prostřednictvím vnitřních reprezentací, nýbrž přímým pohledem či „ohledáváním“ okolí všemi smysly. Problém vytváření vnitřního 3D modelu okolí je pseudoprobémem.

Osobní je sub-osobní (a naopak)

Noë: vnímání nelze vysvětlit ani (A) pouze na základě procesů, jež probíhají v mozku na úrovni neuronů, ani (B) na základě procesů (algoritmů), které probíhají na úrovni „reprezentací“. Obě roviny od sebe často nelze jasně oddělit, žádná z nich není plně autonomní.

Naše vnímání je na jednu stranu do jisté míry omezováno podobou našeho mozku, na stranu druhou umíme pracovat se sub-osobní rovinou, například když si zakryjeme oči, aby nám do nich nesvítilo slunce a my lépe viděli (ovlivňujeme tak procesy na sub-osobní rovině)

K diskuzi

1. Není název Noého přístupu („enaktivismus“) poněkud zavádějící? Název - „enaktivní“ teorie vnímání - by spíše naznačoval, že své vjemy musíme „sehrát“, „ztvárnit“, že se musí projevit v našem chování, ale Noë neříká, že vnímáme to, co pro nás má význam v naší praxi, ale že naše tělesnost, naše motorika a s ní spjatá senzomotorická znalost nám umožňuje vnímat něco, co má obsah, tj. vnímat smysluplně.
2. Nakolik lze mluvit o „*action in perception*“, pokud jde v Noého teorii vnímání především o důležitost *implicitní* senzomotorické povědomí, tedy o něco, co je tak nějak vždy přítomno v našem vnímání a nezakládá se na nějaké naší zvláštní aktivitě? Noë se sice zabývá i důležitostmi pohybu mezi předměty ve světě, jejich obcházení atp. (viz kap. 3), ovšem klíčové argumenty z kapitoly 1 se opírají o tuto *implicitní znalost* toho, jak se k sobě vztahují stimuly a naše pohyby.
3. Jaká je role reprezentací v Noého teorii? Je zjevné, že odmítá, že by byly tím hlavním, co konstituuje náš vztah ke světu. Není ovšem jasné, zda toto pojetí odmítá na základě toho, že by takovýto vztah ke světu byl něčím nadbytečným (protože neužitečným – proč si vytvářet vnitřní obraz/mapu, když se mohu k okolí obrátit přímo), či na základě toho, že jde o nesprávný popis fenoménů, v tomto případě našeho způsobu vztahování se ke světu (nevnímáme rájce jen jako reprezentaci jeho přední strany, na jejímž základě bychom usuzovali, že před sebou máme skutečné rájce, nýbrž ho vidíme celé i s jeho kulatostí, neprostupností ze všech stran atp.).